

Krzysztof Strzałka

BLASKI I CIENIE PRZEWODNICTWA WŁOCH W RADZIE UNII EUROPEJSKIEJ W II POŁOWIE 2014 ROKU

WSTĘP

Od 1 lipca do 31 grudnia 2014 roku Włochy po raz kolejny – siódmym w historii członkostwa w UE – przewodniczyły Unii Europejskiej. W przeciwieństwie do poprzednich prezydencji włoskich, ta z 2014 roku odbyła się już według nowego stylu wprowadzonego postanowieniami Traktatu Lizbońskiego, które znacznie ograniczają możliwości państwa przewodniczącego i narzucają konieczność „rozpisania” prezydencji w formie wspólnej strategii na najbliższe 18 miesięcy. Włochy uczyniły to wspólnie z państwami, które po nich, w 2015 roku miały objąć stery przewodnictwa, a więc z Łotwą i Luksemburgiem. Przyjęta pod koniec czerwca 2014 roku wspólna strategia (na okres od 1 lipca 2014 r. do 31 grudnia 2015 r.) uznawała za priorytety politykę wzrostu gospodarczego, poprawy bezpieczeństwa i ochronę państwa prawa¹.

1. WŁOCHY I PRZEWODNICTWO WŁOCH W UE – KRÓTKA HISTORIA

Przewodnictwo w Unii Europejskiej daje prawie zawsze możliwość zaprezentowania przez sprawujące je państwo członkowskie zdolności przywódczych, pokazania europejskich zalet systemu politycznego oraz realizacji własnych priorytetów umiejętnie wkomponowanych w priorytety wspólnoty. Włochy, państwo założycielskie Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej, nie zawsze dobrze wykorzystywało kryjące się za przewodnictwem możliwości, głównie z uwagi na niestabilną sytuację polityczną i strukturalne słabości wewnętrzne.

¹ *Le future presidenze italiana, lettone e lussemburghese, Programma di 18 mesi del Consiglio (1 luglio 2014–31 dicembre 2015)*, Consiglio dell’Unione Europea, nr 10948/1/14, Polgen 97, Bruxelles, 17 giugno 2014 Trio di Presidenza, s. 2–5.

Pierwsze przewodnictwo Włoch w EWG odbyło się w II połowie 1975 roku, tj. jeszcze przed formalnym ustanowieniem spotkań Rady europejskiej i włączeniem mechanizmu do traktatów wspólnotowych. Spotkania i konsultacje przywódców europejskich nabrały już jednak wtedy pewnej regularności, co wiąże się ze zobowiązaniami szczytu EWG, który odbył się pod koniec 1974 roku w Paryżu. Włoski rząd centrolewicowy, kierowany przez Aldo Moro z ministrem spraw zagranicznych Mario Rumorem, nie zdołał przeformować podczas Rady europejskiej w Rzymie w grudniu 1975 roku, z uwagi na odmienną wizję prezydenta Francji Valerego Giscarda d'Estaing oraz sceptycyzm Wielkiej Brytanii i Danii, sztandarowego projektu włoskiego w postaci definitywnego zatwierdzenia bezpośrednich wyborów do Parlamentu europejskiego. Zdołano jedynie wstępnie ustalić datę takich wyborów na połowę 1978 roku, która później uległa opóźnieniu o jeden rok². Prezydencja włoska przeszła w dużej mierze niezauważona, także z powodu sporego fermentu, jaki został wywołany niedawnym wejściem do EWG Wielkiej Brytanii, co dokonało się przy silnym wsparciu Włoch, oraz złożeniem wniosku o członkostwo przez Grecję. Wymiernym skutkiem przewodnictwa było włączenie Włoch, w tym samym okresie i nie bez pewnych oporów europejskich partnerów Rzymu, do ekskluzywnej grupy najbardziej uprzemysłowionych państw świata (grupa G6), co stało się głównie dzięki wsparciu Stanów Zjednoczonych³. Włochy miały także przywilej podpisania w Helsinkach, w imieniu całej Wspólnoty, aktu końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

Drugie przewodnictwo Włoch we Wspólnotach nastąpiło w I semestrze 1980 roku w napiętym klimacie politycznym, zarówno jeśli chodzi o sprawy wewnętrzne, jak i międzynarodowe. Zaledwie kilka miesięcy wcześniej rząd włoski kierowany przez Giulio Andreottiego zdecydował się na wejście do Europejskiego Systemu Walutowego przy sprzeciwie Włoskiej Partii Komunistycznej i wątpliwościach innych lewicowych sił politycznych⁴. Krok ten miał doniosłe znaczenie dla całej europejskiej polityki Włoch, gdyż ściślej wiązał

² P. Calamia, *La presidenza italiana del 1975*, „Rivista di Studi Politici Internazionali”, 2013, nr 80 (3), s. 445–453; *L'Italia nella politica internazionale, anno IV: 1975–76*, Istituto Affari Internazionali, Roma 1977, s. 145–147; B. Olivi, *L'Italia nella CEE degli anni '70: problemi e prospettive*, [w:] N. Ronzitti (red.), *La politica estera italiana, autonomia, interdipendenza e sicurezza*, Milano 1977, s. 203–222.

³ T. Padoa Schioppa, *Europa, forza gentile*, Bologna 2001, s. 106; F. Mastronardi, *Storia dell'integrazione europea*, Napoli 2002, s. 167–169.

⁴ F. Fauri, *L'Italia e l'integrazione economica europea*, Bologna 2001, s. 171–191; *L'Italia nella politica internazionale, anno VII: 1978–79*, Istituto Affari Internazionali, Roma 1980, s. 150–170.

kraj z mechanizmami gospodarczymi i finansowymi Wspólnot i stanowił także „zewnętrzne zobowiązanie” (*vincolo esterno*), na którym opierać się musiała w przyszłości rozchwiana włoska gospodarka⁵. Na kończącym prezydencję włoską szczycie w Wenecji, którym przewodniczył premier Francesco Cossiga i minister spraw zagranicznych Emilio Colombo (były przewodniczący Parlamentu Europejskiego), nie udało się osiągnąć znaczącego rezultatu, na co wpłynęła zarówno skomplikowana sytuacja wewnętrzna Republiki Włoskiej, jak również podjęta w tym czasie decyzja o zgodzie na zainstalowanie we Włoszech amerykańskich rakiet średniego zasięgu (Pershing II) w odpowiedzi na wcześniejszą dyslokację sowieckich rakiet SS-20 w krajach satelickich. Włochy pokazały w tym wypadku, że kwestie bezpieczeństwa, stosunki z USA i NATO, a więc „dusza atlantycka”, są nie mniej ważne niż płaszczyzna europejska⁶.

Najbardziej znacząca z punktu widzenia realnych osiągnięć była trzecia prezydencja Włoch we Wspólnotach Europejskich, która przypadła na I połowę 1985 roku. Aktywna rola odegrana przez rząd włoski Bettino Craxiego była potwierdzeniem wcześniejszych silnie prointegracyjnych tendencji polityki europejskiej Rzymu, które dały o sobie znać w postaci projektu Genscher-Colombo („Uroczysta deklaracja o Unii Europejskiej” – przyjęta w Stuttgardzie w czerwcu 1983 r.), czy też projekt Traktatu o Unii Europejskiej zaprezentowany przez Altiero Spinelli i głosowany przez Parlament Europejski 14 lutego 1984 roku⁷. W tym pozytywnym europejskim klimacie premier B. Craxi i minister spraw zagranicznych G. Andreotti zdołali ukoronować przewodnictwo włoskie podczas Rady europejskiej w Mediolanie znaczącym sukcesem (28–29.06.1985). Przewodniczyli, dzięki umiejętnej taktyce negocjacyjnej włoskich dyplomatów, większością głosów państw członkowskich opozycję W. Brytanii, Danii i Grecji propozycję szybkiej reformy istniejących traktatów i rozszerzenia ich na zagadnienia polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Sprowadzało się to w rzeczywistości do zwołania konferencji międzyrządowej, której obrady zakończyły się w 1986 roku przyjęciem Jednolitego Aktu Europejskiego – pierwszej udanej i gruntownej próby

⁵ R. Gualtieri, *L'Europa come vincolo esterno*, [w:] P. Craveri, A. Varsori (red.), *L'Italia nella costruzione europea. Un bilancio storico (1957–2007)*, Milano 2009, s. 313–331.

⁶ L. Nuti, *La sfida nucleare. La politica estera italiana e le armi atomiche, 1945–1991*, Bologna 2007, s. 360–374.

⁷ F. Lay, *L'iniziativa italo-tedesca per l'Unione Europea*, Padova 1983, s. 38–51; M.N. Gualdesi, *Il cuore a Bruxelles, la mente a Roma. Storia della partecipazione italiana alla costruzione europea*, Pisa 2007, s. 135.

pogłębienia integracji, która doprowadziła kilka lat później wprost do Traktatu z Maastricht⁸.

Ten niewątpliwy sukces włoskiej prezydencji z 1985 roku, uznany przez większość zagranicznych badaczy przedmiotu⁹, zaowocował znaczącym wzmocnieniem włoskiej polityki europejskiej oraz dążeniem do większej integracji, nie tylko na płaszczyźnie gospodarczej, ale także politycznej. Wobec groźby wzmocnienia francusko-niemieckiego tandemu we Wspólnotach i perspektywy zjednoczenia Niemiec po 1989 roku taktyka włoska wydawała się zgodna z interesami narodowymi i europejskimi tego państwa. W ten sposób podczas czwartej prezydencji Włoch we Wspólnotach, w II połowie 1990 roku, Rzymowi przypadło w udziale odegranie po raz kolejny istotnej roli mediacyjnej i prointegracyjnej. Premier G. Andreotti, minister spraw zagranicznych Gianni De Michelis i Guido De Carli jako minister skarbu, stanęli na wysokości zadania przygotowując zwołanie dwóch fundamentalnych dla przyszłości integracji konferencji międzyrządowych: pierwszej dotyczącej unii gospodarczej i walutowej, drugiej dotyczącej unii politycznej, które wiodły wprost do Traktatu z Maastricht. W trudnym klimacie międzynarodowym (proces zjednoczenia Niemiec, konflikt w Zatoce Perskiej) rządowi włoskiemu udało się, pomimo opozycji gabinetu brytyjskiego kierowanego przez Margaret Thather, a później przez Johna Majora, nie tylko zwołać wspomniane wyżej konferencje międzyrządowe, ale także zakończyć prezydencję dwoma znaczącymi dla przyszłości integracji Radami europejskimi w październiku i grudniu 1990 roku w Rzymie, które charakteryzowały się przyjęciem wielu pozytywnych postanowień o charakterze międzynarodowym (m.in. przyjęcie konkretnych środków służących wsparciu zjednoczenia Niemiec, porozumienia w kwestii pomocy dla Związku Radzieckiego i innych państw Europy Środkowo-Wschodniej) i europejskim zaadoptowanych z inicjatywy włoskiej (realizacja wspólnego rynku, wzmocniona współpraca polityczna państw członkowskich, początki wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa). Włoska prezydencja nie zdołała wprawdzie osiągnąć maksimum swych zamierzeń, które sprowadzały się m.in. do osiągnięcia pełnej unii politycznej (jako niezbędne uzupełnienie unii gospodarczo-walutowej) oraz wzmocnić rolę Parlamentu Europejskiego¹⁰. Pozytywny wydzźwięk rezultatów

⁸ P. Calamia, *Il Consiglio europeo di Milano (28–29 giugno 1985)*, „Rivista di Studi Politici Internazionali”, 2012, Vol. 79, nr 3, s. 353–360; D. Dinan, *Ever Closer Union. An Introduction to European Integration*, 2-nd edition, Basingstoke 1999, s. 115–116.

⁹ D. Dinan, *Ever Closer Union...*, *op. cit.*, s. 115–116.

¹⁰ G. De Michelis, *La lunga ombra di Yalta. La specificità della politica italiana*, Venezia 2003, s. 141–143.

włoskiej prezydencji był możliwy po raz drugi dzięki proeuropejskiej klasie politycznej z premierem G. Andreottim na czele, znakomitemu przygotowaniu techniczno-dyplomatycznemu szczytów przez włoską dyplomację oraz przekonaniu, że w ten sposób realizowane są jednocześnie żywotne interesy europejskie i włoskie¹¹.

Konkretny sukces dwóch włoskich prezydencji z lat 1985 i 1990 niestety nie znalazł kontynuacji w następnych latach, głównie z uwagi na brak stabilności wewnętrznej Republiki Włoskiej (piąta prezydencja w 1996 r.) i trudności ze znalezieniem szerszego konsensusu w UE przez rząd Silvio Berlusconi kontestowany przez niektóre kraje członkowskie z powodu silnie proamerykańskiego stanowiska w dobie II wojny w Iraku (szósta prezydencja w 2003 r.). Przewodnictwo Włoch w UE w I połowie 1996 roku, po przyjęciu Traktatu z Amsterdamu i w obliczu zwołanej kolejnej konferencji międzyrządowej, uznać można w dużej mierze za zmarnowane. Po raz pierwszy Włochy objęły przewodnictwo w UE mając nierozwiązane kwestie związane z funkcjonowaniem rządu – rząd techniczny Lamberto Diniego w chwili rozpoczęcia przewodnictwa podał się już do dymisji, a nowe wybory odbywające się w jej trakcie wyłoniły nową egzekutywę pod wodzą Romano Prodiego, która zakończyła prezydencję¹². Z tego względu zwołana i rozpoczęta w czasie włoskiej prezydencji kolejna konferencja międzyrządowa ws. rewizji traktatów i otwarta w Turynie na początku 1996 roku kierowana była, paradoksalnie, przez rząd pozbawiony legitymizacji politycznej, a zamknięta Radą europejską we Florencji w połowie 1996 roku przez nowy rząd (z L. Dinim, jako ministrem spraw zagranicznych) i nową koalicję, która przy ogromnych trudnościach wewnętrznych i finansowych musiała stawić czoło trzeciej fazie integracji w ramach Unii gospodarczej i walutowej. Niepewna sytuacja wewnętrzna i klimat wyborów parlamentarnych w istotny sposób obniżyły rangę i znaczenie włoskiej prezydencji z 1996 roku¹³.

W podobny sposób przedostatnia, szósta włoska prezydencja w Unii Europejskiej w II połowie 2003 roku, w przeddzień największego rozszerzenia Unii na 10 krajów Europy Środkowej i śródziemnomorskiej, przyniosła

¹¹ M.V. Agostini, *L'Italia e l'Europa*, [w:] L. Guazzane (red.), *L'Europa degli anni Novanta. I: La Geopolitica del cambiamento*, Milano 1991, s. 121–124; A. Rizzo, *L'Italia in Europa tra Maastricht a l'Africa*, Roma–Bari 1996, s. 14–16.

¹² L. Dini, *La politica estera dell'Italia*, „Affari esteri”, 1996, nr 111, s. 453–458.

¹³ P. Daniels, *La presidenza italiana dell'Unione Europea*, [w:] R. D'Alimonte i D. Nelken (red.), *Politica in Italia. I fatti dell'anno e le interpretazioni. Edizione 1997*, Bologna 1997, s. 281–295; L. Quaglia, *Italy's Presidency of the European Union: A Good „Business Manager”?*, „South European Society and Politics”, 2004, Vol. 9, nr 3, s. 149–165.

tylko połowiczne rezultaty. Pomimo znaczących osiągnięć i proeuropejskiego charakteru działania włoskich przedstawicieli wewnątrz Konwencji przygotowującej Traktat Konstytucyjny rząd Silvio Berlusconi nie zdołał w pełni wyzyskać i zrealizować wszystkich atutów, w czym znaczącą przeszkodą okazała się nie tylko osobowość premiera, ale także głębokie podziały wewnątrz państw członkowskich UE na tle poparcia dla wojny Stanów Zjednoczonych w Iraku w 2003 roku. Z tego powodu w czasie trwania przewodnictwa nie zamknięto otwartej konferencji międzyrządowej zwołanej w celu przyjęcia Traktatu Konstytucyjnego UE¹⁴. W trudnej atmosferze międzynarodowej i wewnętrznej UE (usankcjonowanie deficytu budżetowego Niemiec i Francji i kwestia respektowania Paktu stabilności w ramach strefy Euro) Włochom, mimo wszystko, udało się wyjść obronną ręką, choć ogólne opinie dotyczące prezydencji nie były na ogół pozytywne¹⁵.

2. DROGA DO PREZYDENCJI – POLITYKA EUROPEJSKA RZĄDU GIANNIEGO LETTA I RZĄDU MATTEO RENZIEGO W I POŁOWIE 2014 ROKU

Program przewodnictwa Włoch w Radzie UE w II semestrze 2014 roku (1 lipca–31 grudnia) – został przedstawiony przez premiera Matteo Renzi na forum Parlamentu Europejskiego w Strasburgu 2 lipca 2014 roku. Hasło programowe prezydencji: „Europa – nowy początek” – zawierało główne postulaty i priorytety dla przyszłości Unii Europejskiej widziane z perspektywy włoskiej i interesów Rzymu. Wokół tych priorytetów, a więc przygotowań do prezydencji, toczyła się we Włoszech dość ożywiona debata wewnętrzna już od połowy 2013 roku, kiedy na czele rządu włoskiego po wyborach parlamentarnych z 23–24 lutego stanął przekonany Europejczyk Gianni Letta (były minister ds. koordynacji polityk UE w rządzie Massimo D’Alemy w latach 1998–1999). Z jego inicjatywy wzmocniono nie tylko departament ds. europejskich w Prezydium Rady Ministrów (zreformowany za czasów wcześniejszego rządu Mario Montiego pod koniec 2011 r.), dodając mu nowe kompetencje (kosztem włoskiego MSZ) i potwierdzając na to stanowisko

¹⁴ F. Frattini, *La Presidenza italiana del Consiglio dell’Unione Europea: Considerazioni e bilancio*, „Quaderno del Centro Italiano sulla Conciliazione Internazionale”, nr 47, 10.02.2004; W. Lach, *Prezydencja Włoch w Radzie Unii Europejskiej*, „Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych” (dalej: PISM), nr 39 (143), 11 lipca 2003 r., s. 861–863.

¹⁵ M. Giuliani, *La politica europea*, Bologna 2006, s. 62–63.

wybitnego fachowca z długoletnią praktyką w instytucjach UE Enzo Moavero Milanese (minister ds. europejskich)¹⁶.

Rząd Matteo Renzi (od 22 lutego 2014 r.) kontynuował proeuropejskie działania poprzedników (M. Montiego i G. Letty), choć skupił się głównie na sprawach wewnętrznych i zapowiadanych reformach społeczno-gospodarczych, które umożliwiłyby Włochom utrzymanie deficytu budżetowego w stosunku do PKB na poziomie poniżej 3% (kryterium Maastricht), zatrzymanie wzrostu gigantycznego długu publicznego (135% w stosunku do PKB w połowie 2014 r.) oraz wcielenie w życie pro wzrostowych bodźców koniecznych do pobudzenia włoskiej gospodarki i zatrzymania wzrostu bezrobocia. Na tym tle nie brakowało mniej i bardziej widocznych kontrastów nowego rządu włoskiego z dominującą w UE strategią niemiecką naprawy sytuacji ekonomicznej strefy Euro: rygoru budżetowego, polityki oszczędności i „zaciskania pasa”. Recepta Niemiec na uzdrowienie UE spotykała się we Włoszech z dużą niechęcią, nie tylko w sferach rządowych, ale również w społeczeństwie (silny wzrost nastrojów niechętnych Niemcom kanclerz Angeli Merkel) i oceniana była jako kontrproduktywna, nie przynosząca efektywnych rozwiązań i służąca przede wszystkim rozszerzeniu wpływu Niemiec w Europie¹⁷. Nie były to pozytywne sygnały wysyłane z Rzymu w kierunku północnego sojusznika przed nadchodzącą prezydenturą, tym bardziej że sytuacja gospodarcza i finansowa Włoch wciąż pozostawała bardzo niestabilna, a pierwsze środki zaradcze podjęte przez premiera Renziego nie wzbudziły zaufania w Berlinie, zarówno jeśli chodzi o specyficzny, bezpośredni styl włoskiego szefa rządu, jak i charakter podjętych działań¹⁸. Wydało się więc, że jedynym sojusznikiem Włoch może stać się Francja prezydenta Holland’a, która również z uwagi na rosnące trudności gospodarcze i finansowe z wyraźną niechęcią oceniała niemiecką strategię rygoru i oszczędności w strefie Euro. Po zaprezentowaniu 5 marca 2014 roku przez Komisję Europejską raportu o 18 krajach Unii, w których sytuacja makroekonomiczna była najmniej stabilna, sytuacja Włoch stała się trudniejsza. Włochy znalazły się w nim w gronie trzech krajów najbardziej zagrożonych niebezpiecznymi następstwami, wymagającymi natychmiastowych działań ze strony rządu¹⁹.

¹⁶ O. De Paolini, *Moavero: „Con i fondi strutturali UE l’Italia potrà contare su 90 miliardi”*, Messaggero, 9.09.2013, s. 9.

¹⁷ L. Basile, F. Olmastroni, *Furore anti-tedesco in Italia*, „Affari Internazionali. Rivista online di politica, strategia ed economia” (dalej: „Affari Internazionali”), 19.05.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2646#sthash.hGaJ068j.dpuf>

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ M. Messori, *Le riforme per l’Italia in Europa*, „Affari Internazionali”, 25.03.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2580#sthash.vZ8KZjXx.dpuf>

Powyższa sytuacja nie stanowiła dobrych „listów uwierzytelniających” dla włoskiego rządu w przeddzień prezydencji tym bardziej, że premier Renzi interesował się bezpośrednio polityką europejską w mniejszym stopniu niż jego poprzednicy, oddając inicjatywę w tej dziedzinie mało doświadczonej nowej minister spraw zagranicznych Federice Morgherini oraz ministrowi bez teki ds. europejskich Sandro Goziemiu. Miało to pewne niepożądane konsekwencje w okresie włoskiego przewodnictwa, zwłaszcza w zakresie jakości komunikacji między Komisją Europejską a rządem w sprawach dotyczących polityki gospodarczej i reform. Europejską legitymację centrolewicowego rządu włoskiego znacząco umocniły jednak rezultaty wyborów do Parlamentu Europejskiego 25 maja 2014 roku, w których Partia Demokratyczna (PD) – premiera Renziego zdobyła poparcie ponad 40% głosujących (dokładnie 40,81%, przy frekwencji 57,22% we Włoszech, co przełożyło się na 31 mandatów dla PD z 73, które przypadły Włochom), potwierdzając tym samym kierunek reform i ich realizację w ramach wspólnej strategii Unii Europejskiej²⁰.

Strategia pro wzrostowa w UE zamiast lub obok rygoru budżetowego, aktywna walka z bezrobociem oraz wzmocnienie politycznej jedności Unii Europejskiej i wylansowanie „projektu europejskiego” znalazły się wśród widocznych priorytetów planowanej włoskiej prezydencji w UE. Niektórzy komentatorzy sugerowali nawet, nie do końca świadomi różnic i występujących polemik, że w obliczu znaczącego sukcesu wyborczego premiera Renziego i kanclerz Angeli Merkel w wyborach do Parlamentu Europejskiego, przy osłabieniu Francji, może dojść do ściślejszej współpracy Włoch i Niemiec. Prognozowano nawet możliwość ustanowienia nowego duetu przewodzącego Unii (tzw. Merkrenzi) opartego na uzupełniających się priorytetach polityki wzrostu gospodarczego i polityki oszczędności, która pogodziłaby z sobą w istocie dwie odmienne, ale potrzebne „dusze” polityki gospodarczej i finansowej Unii: północną i południową²¹. Były to jednak przewidywania nazbyt optymistyczne, ale spowodowały wzrost pozytywnych oczekiwań wokół włoskiej prezydencji.

²⁰ G. Gramaglia, *Vincono Renzi, la Merkel e gli euro-scettici*, „Affari Internazionali”, 26.05.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2656#sthash.9FNSzCvV.dpuf>

²¹ M. Teló, *Semestre europeo di presidenza Italiana: un nuovo link tra nord e sud dell'Europa*, „Commentary”, Istituto Studi per la Politica Internazionale (dalej: ISPI), 01.07.2014, s. 3–4; F. Nelli Feroci, *Italia, un'occasione unica per tornare protagonista in Europa*, „Affari Internazionali”, 27.05.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2659#sthash.5luiD34Z.dpuf>; F. Martini, *Renzi: „Siamo pronti a guidare la Ue. L'Italia ha scelto la stabilità, governerà per quattro anni”*, wywiad premiera dla dziennika „La Stampa”, 31.05.2014, s. 3.

3. ZAŁOŻENIA I PLANY WŁOSKIEGO PRZEWODNICTWA W RADZIE UE W II POŁOWIE 2014 ROKU

Przedstawiając w Parlamencie Europejskim 2 lipca 2014 roku priorytety włoskiego semestru przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej premier Renzi pragnął nadać programowemu hasłu: „Europa – nowy początek” konkretny wymiar, dostosowany do warunków, sytuacji i postulatów Włoch w UE. Mówiąc o „wielkim wyzwaniu w poszukiwaniu duszy Unii Europejskiej, w poszukiwaniu głębokiego sensu wspólnego jej tworzenia”, podkreślił, że Włochy, jako kraj założycielski Wspólnot europejskich, pragną zmieniać rzeczywistość i dać Unii powody do odnowionego optymizmu, gdyż wierzą w europejskie instytucje²². W tym dość emocjonalnym przemówieniu znalazły się tylko niektóre elementy włoskiego programu przewodnictwa, które zasadniczo sprowadzały się do trzech głównych priorytetów.

Po pierwsze – „Europa – czynnik wzrostu gospodarczego i zatrudnienia”. Główny temat włoskiej prezydencji wypływał wprost z analizy sytuacji gospodarczej kraju i z potrzeb, wobec jakich stawała cała Unia w kontekście przedłużającego się kryzysu ekonomicznego²³. Wśród głównych punktów w tej dziedzinie znalazły się:

- ochrona miejsc pracy i polityki pro wzrostowe zamiast sztywnego trzymania się polityk oszczędnościowych (redukcji deficytu);
- reformy strukturalne w państwach członkowskich, polityka „odrodzenia przemysłu” skierowana na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw;
- ukierunkowanie polityk klimatycznych i energii do 2030 roku na rzecz inicjatyw stałego wzrostu;
- pogłębienie Unii Gospodarczej i Walutowej oraz zmniejszenie nierówności społecznych;
- finansowanie rozwoju przez wspieranie inwestycji w sektorach kluczowych dla przyszłości UE: infrastruktura, usługi w sektorze high tech (Internet i technologie komunikacji cyfrowej), ochrona środowiska (zielone miejsca pracy);
- wzrost nakładów na badania i rozwój; promocja kultury i turystyki;
- zrównoważony rozwój – pozytywne synergie w związku z głównym tematem Expo 2015 w Mediolanie („Wyżywić planetę, energia dla życia”)²⁴.

²² *Il discorso integrale di Matteo Renzi al Parlamento Europeo*, „Internazionale”, 2.07.2014, s. 2–3.

²³ *Gozi ad Agence Europe: le priorità della Presidenza italiana*, „L’Agence Européenne”, 10.07.2014.

²⁴ *Europa – un nuovo inizio. Programma della Presidenza Italiana del Consiglio dell’Unione Europea 1 luglio – 31 dicembre 2014*, Roma 2014, s. 6–8, 30–35, 46–60; G. Gramaglia,

Po drugie, Włochy pragnęły zwrócić uwagę na zbliżenie Unii Europejskiej do zwykłych obywateli poprzez wiele propozycji w obszarze wzmocnienia demokracji i wolności. W tym obszernym sektorze („Europa bliższa obywatelom – rozwój demokracji, praw i wolności”) skoncentrowano m.in. następujące kwestie:

- zlikwidowanie barier i procedur utrudniających rozwój i kształtowanie się aktywnego obywatelstwa UE;
- zwiększenie odpowiedzialności instytucji UE wobec obywateli, wzmocnienie przejrzystości procedur, zmniejszenie biurokracji i digitalizacja – UE bliższa obywatelom;
- budowanie lojalnej i dobrej współpracy między instytucjami europejskimi na rzecz obywateli – jasne i skuteczne odpowiedzi na ich potrzeby;
- stworzenie Urzędu prokuratora europejskiego (możliwość wystąpienia obywateli przeciw budżetowi UE);
- promowanie związków sektorowych i inicjatyw europejskich: ochrona praw podstawowych, polityki azylowej i ochrony imigrantów – rozwój prawdziwej solidarności europejskiej w dziedzinie polityk imigracyjnych i promowanie wspólnej polityki imigracyjnej²⁵.

Trzecim i bardzo ważnym tematem włoskiej prezydencji były kwestie polityki zewnętrznej Unii Europejskiej („Zmiana rytmu polityki zagranicznej UE”) zarówno w kontekście kryzysu na Ukrainie i agresywnej polityki Rosji, jak również sytuacji w basenie Morza Śródziemnego, Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu – obszarów, którym Włochy tradycyjnie poświęcają wiele uwagi z racji położenia w regionie. Główne plany włoskie koncentrowały się na następujących kwestiach:

- obszar M. Śródziemnego, jako priorytet bezpieczeństwa UE (skuteczne stawianie czoła masowym migracjom);
- rozszerzenie UE na państwa Bałkanów Zachodnich (przyśpieszenie negocjacji akcesyjnych) i kontynuowanie negocjacji z Turcją;
- nowy wymiar Polityki Sąsiedztwa – odnowiony instrument skoordynowany z innymi politykami zewnętrznymi UE;
- utrzymanie, pomimo sankcji spowodowanych kryzysem na Ukrainie, strategicznych relacji z Rosją, a nawet wzmocnienie dialogu opartego na demokratyzacji, modernizacji i wejściem FR do Partnerstwa wschodniego;

Ue, Renzi chiede 1000 giorni, ma ne ha solo 180, „Affari Internazionali”, 1.07.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2714#sthash.g5mL8qfL.dpuf>

²⁵ *Ibidem*, s. 9–10, 35–45, 52–60, 77–80; A. Battaglia, *Promemoria per Renzi in Europa*, „Affari Internazionali”, 12.06.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2691#sthash.UeIE6TeE.dpuf>

- skoncentrowanie uwagi na negocjacjach handlowych, inwestycyjnych i relacjach z krajami Azji (szczyt ASEM w Mediolanie, 16–17.10.2014);
- sprzyjanie zacieśnieniu relacji UE z USA, również w wymiarze handlowym (negocjacje Transatlantyckiego Partnerstwa Handlu i Inwestycji – TTIP)²⁶.

Minister spraw zagranicznych F. Morgherini, która zilustrowała powyższe priorytety prezydencji przed komisjami spraw zagranicznych Izby Deputowanych i Senatu Republiki Włoskiej 3 lipca 2014 roku stwierdziła, że dają one realną szansę na ponowne wejście Włoch do „pierwszej ligi europejskiej” i aktywne kształtowanie polityk unijnych w przyszłości²⁷.

4. CZYNNIKI WYPŁYWAJĄCE NA JAKOŚĆ PRZEWODNICTWA WŁOCH W UE

Przedstawiony program prezydencji oparty na trzech zasadniczych priorytetach był niewątpliwie ambitny, ale wydaje się, że nie do końca liczył się z możliwymi trudnościami, związanymi przede wszystkim z okresem wymiany na najważniejszych stanowiskach UE po wyborach do Parlamentu Europejskiego. Okres przejściowy, jaki musiał temu towarzyszyć, powinien być odczytywany przez prezydencję bardziej jako dodatkowa sposobność do działania i aktywności, niekoniecznie zaś jako bariera utrudniająca realizację postawionych zadań²⁸.

W chwili rozpoczęcia przewodnictwa na niekorzyść Włoch, ich siły medialnej i promocyjnej w UE przemawiało wiele danych i analiz makroekonomicznych, które wskazywały na utrzymującą się cały czas kryzysową sytuację włoskiej gospodarki, bardzo słaby stan finansów i wzrastające zadłużenie państwa oraz na trudną sytuację społeczną wywołaną brakiem strukturalnych reform lub ich ciągłym odkładaniem²⁹. Mizerne wyniki włoskiej gospodarki przejawiały się m.in.:

- w słabych wynikach makroekonomicznych (stagnacja i recesja – ujemny wzrost gospodarczy: –2,0% w latach 2013 i 2014), duże bezrobocie (13,6%

²⁶ *Ibidem*, s. 11–12, 21–29.

²⁷ *Audizione del Ministro degli affari esteri, Federica Mogherini, sugli ultimi sviluppi di politica estera in relazione al semestre di presidenza italiana dell'Unione europea*, Commissioni Riunite (III Camera e 3a Senato), XVII Legislatura, Resoconto stenografico, Seduta n. 11 di Giovedì 3 luglio 2014, s. 4–27.

²⁸ S. Oranges, *L'accordo di Bruxelles è un successo va difeso facendo davvero le riforme*, *Intervista del Sottosegretario Sandro Gozi*, „Il Messaggero”, 1 luglio 2014.

²⁹ R. Formusiewicz, *Czy prezydencja Włoch w Radzie UE może przynieść Europie kolejne „odrodzenie”?*, „Biuletyn PISM”, nr 92 (1204), 29 lipca 2014 r., s. 1–2.

- 3,5 mln), zwłaszcza wśród młodzieży (do 30 lat – 46%), w latach 2008–2014 PKB Włoch zmniejszył się o –8,8% (Eurostat)³⁰;
- we wzrastającym zadłużeniu publicznym: 135% PKB (ponad 2,2 biliony Euro), w stosunku do 123,5% w połowie 2013 roku, relacja deficyt/PKB – 2,9%;
- w słabej konkurencyjności gospodarki: Włochy na 49. miejscu (World Economic Forum), za Litwą i Barbados; wzrost presji fiskalnej (podatków) o 15%; spadek produkcji przemysłowej o 4,5%;
- w spadku konsumpcji wewnętrznej o –7,5% w latach 2011–2013; zmniejszającej się sile nabywczej ludności; upadku ponad 120 tys. firm w latach 2011–2014;
- w braku utrzymania polityki rygoru i „zaciskania pasa” z czasów premiera Mario Montiego (listopad 2011 r.–marzec 2013 r.) oraz niezadowolających próbach reform premiera Renziego³¹.

Istotnym elementem „negatywnym” w chwili rozpoczęcia włoskiej prezydencji w Radzie UE był brak stabilizacji na włoskiej scenie politycznej po wyborach parlamentarnych 24–25.02.2013 roku. Rząd M. Renziego utworzony 22.02.2014 r. („przewrót pałacowy” w Partii Demokratycznej, ustąpienie premiera Gianni Letta) wspierany był przez dość niestabilną koalicję złożoną z centrolewicowej Partii Demokratycznej (ugrupowanie większościowe), centroprawicowej Nowej Centro-Prawicy, Unii Centrum, ugrupowania „Wybór Obywatelski”, Partii Socjalistycznej i stronnictwa „Dla Włoch”.

Ponadto na włoskiej scenie politycznej nastąpiły niekorzystne przegrupowania, które doprowadziły do wzrostu znaczenia partii i ruchów eurosceptycznych (Ruch 5. Gwiazd – 25% głosów, Liga Północna) oraz znaczącego osłabienia centroprawicy Silvio Berlusconi (rozbitcie Partii Wolności i utworzenie nowej „Forza Italia”). Dodatkowymi elementami niesprzyjającymi było zapowiadane wielokrotnie ustąpienie z urzędu Prezydenta Republiki Włoskiej Giorgio Napolitano, który w 2013 roku zgodził się na ponowny wybór na II kadencję przy braku wiarygodnych kandydatów oraz brak postępów w reformach konstytucyjnych i instytucjonalnych (likwidacja Senatu, wzmocnienie regionów, nowa ordynacja wyborcza).

³⁰ *Disoccupazione al massimo storico: 13,6%. Per giovani ancora peggio, al 46%. I disoccupati nel primo trimestre dell'anno sfiorano I 3,5 milioni*, „ANSA News”, 3.06.2014, http://www.ansa.it/sito/notizie/flash/2014/06/03/disoccupazione-primi-3-mesi-2014-a-136-top-da-77_7a0ff045-801a-4311-a3af-9de56057303e.html

³¹ F. Bruni, *L'Europa che serve all'Italia*, „Commentary ISPI”, 23 maggio 2014, s. 1–2.

Na korzyść włoskiej prezydencji, obok wskazanych wyżej czynników związanych ze znaczącym zwycięstwem centrolewicowej Partii Demokratycznej, głównej siły rządu, w wyborach do Parlamentu Europejskiego, było rozpoczęcie procesu trudnych reform: prawa pracy i administracji publicznej oraz pozytywny czynnik Expo 2015, który mógł być wykorzystany do wzrostu gospodarczego i rozwoju.

5. NAJWAŻNIEJSZE REZULTATY PRZEWODNICTWA WŁOCH W RADZIE UE

5.1. Kwestie instytucjonalne i wybory nowych władz instytucji UE

Pod względem instytucjonalnym prezydencja włoska starała się dopilnować, również we własnym interesie, aby przestrzegane były terminy wcześniej ustalone związane z wyborami i funkcjonowaniem instytucji Unii Europejskiej: nowy Parlament Europejski od 1 lipca 2014 roku, nowa Komisja Europejska od 1 listopada i nowy Przewodniczący Rady Europejskiej od 1 grudnia 2014 roku. Sprawy te wiązały się ściśle z rywalizacją o zdobycie przez Włochy ważnych stanowisk w instytucjach UE³².

Wymiana na najwyższych stanowiskach UE żywo interesowała Rzym, który w osobie premiera Renziego pokazał szybko swoje karty w postaci kandydatury ministra spraw zagranicznych F. Morgherini na stanowisko wysokiego przedstawiciela UE ds. polityki zagranicznej i bezpieczeństwa³³. Ten wyprzedzający ruch był bardzo ryzykowny, gdyż nie mająca większego doświadczenia F. Morgherini była dość powszechnie uznawana za kandydatkę raczej słabą i trudną do zaakceptowania dla niektórych partnerów z UE (Wielka Brytania, Niemcy). Kraje Europy Środkowo-Wschodniej postrzegały ją przez pryzmat prorosyjskiego stanowiska Włoch, co było elementem dyskwalifikującym w ich oczach w obliczu konfliktu we wschodniej Ukrainie i agresywnych działaniach Moskwy. Berlin widział raczej w roli kandydata włoskiego na prestiżowe miejsce w UE byłego premiera E. Lettę, który z kolei nie cieszył się poparciem szefa rządu włoskiego z uwagi na wewnętrzną rywalizację między nimi w Partii Demokratycznej (Renzi przyczynił się w sposób jednoznaczny do złożenia dymisji przez rząd E. Letty w lutym 2013 roku,

³² M. Melani, *Come difendere gli interessi dell'Italia in Europa*, „Affari Internazionali”, 28.07.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2754#sthash.0G1YnyVn.dpuf>

³³ N. Pirozzi, *Se la politica estera europea parlasse italiano*, „Affari Internazionali”, 30.06.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2711#sthash.Y23gSoLt.dpuf>

przejmując po nim schedę)³⁴. Upór z jakim Renzi promował własną minister spraw zagranicznych F. Morgherini na stanowisko w Komisji Europejskiej przyniósł wymierne efekty. Osiągnięty podczas Rady Europejskiej pod koniec sierpnia 2014 roku kompromis w sprawie wysokich stanowisk w UE uwzględniał włoską kandydaturę na stanowisko wysokiego przedstawiciela ds. polityki zagranicznej i bezpieczeństwa i jednocześnie wiceprzewodniczącego Komisji, co stanowiło korzystny dla Włoch splot wydarzeń i rozdziału miejsc między dwie główne partie polityczne obecne w Parlamencie Europejskim³⁵. Ten niewątpliwym sukces prestiżowy i wizerunkowy, osiągnięty przez premiera Renzi w trakcie przewodnictwa włoskiego w Radzie UE, nie przez wszystkich obserwatorów uznawany był za korzystny dla Włoch. Wielu zauważało, że z uwagi na trudną sytuację gospodarczą i finansową rząd włoski powinien się starać raczej o ważne stanowisko komisarza odpowiedzialnego za jeden z sektorów gospodarczych, co przyniosłoby Włochom bardziej wymierne korzyści w przyszłości³⁶.

Wśród wielu spotkań formalnych i nieformalnych zorganizowanych przez włoską prezydencję w II połowie 2014 roku na uwagę zasługuje 52. spotkanie Konferencji komisji spraw europejskich parlamentów narodowych i Parlamentu Europejskiego (COSAC), które odbyło się 1–2 grudnia 2014 roku w Rzymie. W wielu dyskutowanych kwestiach z dziedziny polityki gospodarczej i społecznej zanotowano dużą zbieżność stanowisk w sprawach instrumentów pro wzrostowych UE, przy jednoczesnym utrzymaniu stabilności finansów publicznych³⁷.

5.2. Polityka wzrostu i zatrudnienia – nowa filozofia UE

W centrum włoskiego zainteresowania w okresie prezydencji w Radzie UE znalazły się kwestie polityki gospodarczej, co było odbiciem ich bardzo trudnej sytuacji ekonomicznej i licznych problemów społecznych. Rzym

³⁴ G. Gramaglia, *Flop delle nomine, Italia sulla difensiva*, „Affari Internazionali”, 17.07.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2739#sthash.Ao8Str91.dpuf>

³⁵ *Per il ruolo di Alto rappresentante c'è un solo nome*, Intervista del Sottosegretario Sandro Gozi, „l'Unità”, 18 luglio 2014, s. 5.

³⁶ G. Gramaglia, *Renzi vince, l'Europa chissà*, „Affari Internazionali”, 31.08.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2789#sthash.ANHu69ni.dpuf>

³⁷ *Relazione del Presidente della XIV Commissione on. Michele Bordio sulla LII riunione della COSAC svolta a Roma dal 30 novembre al 2 dicembre 2014*, Sommario della XIV Commissione permanentne (Politiche dell'Unione Europea), Allegato, s. 93–98.

bardzo silnie i głośno akcentował konieczność skupienia się całej Unii na strategiach i politykach wzrostu i zatrudnienia o średnio i długoterminowym zasięgu, zamiast ślepo wyznawanego rygoryzmu i oszczędności budżetowych³⁸. Osiągnięcia w tej mierze, poza efektem promocyjno-propagandowym, przyniosły ograniczone rezultaty. Hasło – więcej polityki pro wzrostowej – zyskało wielu sojuszników wśród społeczeństw krajów członkowskich, a plan trzyletni Włoch w dziedzinie wzrostu i zatrudnienia został dość szybko wdrożony³⁹. Włochy starały się także, walcząc o własne interesy, o interpretowanie Paktu Stabilności i Wzrostu oraz Fiscal Compact w sposób bardziej elastyczny, ustalając zawsze w centrum wzrost i zatrudnienie⁴⁰.

W trakcie spotkania w Mediolanie ministrów pracy i opieki społecznej krajów UE (8.10.2014 r.) reformy strukturalne i polityka wzrostu znalazły się na centralnym miejscu. Włochy zaprezentowały nową metodę zagospodarowania środków przeznaczonych na zatrudnienie (w ramach funduszy strukturalnych), których dotąd w dużej mierze nie wykorzystywali (prawie 60%)⁴¹. Warto przy tej okazji wspomnieć, że uzyskanie 44 mld Euro w ramach perspektywy finansowej na lata 2014–2020 (fundusze strukturalne i fundusze inwestycyjne) stanowiło spory i namacalny sukces włoskiej prezydencji i ich strategii negocjacyjnej⁴².

Efektym starań Rzymu w dziedzinie polityki wzrostu, zatrudnienia i inwestycji było uwzględnienie jej w dość szerokim zakresie w nowym planie inwestycyjnym szefa Komisji Europejskiej Jean-Claude Junckera, który został zgłoszony w listopadzie 2014 roku (315 mld Euro inwestycji w latach 2015–2017). Można to uznać za spore osiągnięcie włoskiej prezydencji, choć zapewne było więcej autorów i inspiratorów tego planu⁴³.

³⁸ C. Altomonte, *Un marchio italiano sulla governance economica europea*, Commentary ISPI, 1 luglio 2014, s. 1–3.

³⁹ L. Bini Smaghi, *I dilemmi della flessibilità*, „Affari Internazionali”, 8.07.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2725#sthash.cb22TmY7.dpuf>

⁴⁰ *Fiscal compact più flessibile, al centro lavoro e crescita*, Intervista del Sottosegretario Sandro Gozi, „La Repubblica”, 17 agosto 2014, s. 4; F. Bruni, *Tra austerità, solidarietà e crescita: compromesso (im)possibile*, „Commentary ISPI”, 12 gennaio 2015, s. 1–2.

⁴¹ F. Roncone, *Europa: il crimine è l'Italia che restituisce il 60 per cento dei fondi per l'occupazione*, Intervista del Sottosegretario Sandro Gozi, „Style Magazine – Corriere della Sera”, 18 agosto 2014, s. 15.

⁴² *Ibidem*, s. 2

⁴³ S. Sannino, *Gli otto punti di forza del semestre italiano*, „Commentary ISPI”, 12 gennaio 2015, s. 1–2.

5.3. Unia Bankowa – nowe mechanizmy i filary

Rząd włoski i świat bankowy sprzyjał stworzeniu w ramach Unii Bankowej nowych instrumentów, które pozwoliłyby na jej sprawne funkcjonowanie w przyszłości. Z tego względu Rzym poparł zabiegi ustanowienia Wspólnego mechanizmu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków, który wszedł w życie od 1 stycznia 2015 roku. Był to drugi po Wspólnym nadzorze filar Unii Bankowej, który powinien zagwarantować podatnikom, aby nie ponosili oni kosztów ratowania upadających banków. Zaakceptowano także podczas prezydencji nadzór nad właściwym wdrażaniem środków technicznych potrzebnych do dobrego funkcjonowania Unii Bankowej oraz przyjęto projekt dyrektywy dot. automatycznej wymiany informacji bankowych. Istotne znaczenie miały także nowe normy dot. systemu rozrachunku obligacji, funduszy inwestycyjnych i kont bankowych, które generalnie wzmacniają ochronę konsumentów oraz umożliwiają większą transparentność w relacjach między bankami a agencjami ubezpieczeniowymi. Włoska prezydencja przyczyniła się również do wylansowania platformy przeciw szarej strefie⁴⁴.

5.4. Polityka zagraniczna Unii Europejskiej

W dziedzinie polityki zagranicznej, poza wyborem na stanowisko wysokiego przedstawiciela F. Morgherini, o czym była już mowa, włoska strategia koncentrowała się przede wszystkim na takich zagadnieniach, jak: Bałkany Zachodnie i Strategia Adriatycko-Jońska, basen Morza Śródziemnego i problemy imigracyjne, szczyt ASEM oraz relacje z Rosją⁴⁵.

Wylansowanie Strategii Adriatycko-Jońskiej było jednym z ważnych zadań Rzymu w ramach przewodnictwa w UE. Ten mechanizm współpracy wielostronnej ośmiu państw (czterech państw UE i czterech kandydatów do UE: Albanii, Bośni-Hercegowiny, Serbii i Czarnogóry), 13 regionów Włoch i Bałkanów Zachodnich finansowany przez UE, ma w założeniu zbliżyć państwa regionu do pełnego członkostwa, co pozostaje dla Włoch od lat jednym z głównych celów w zakresie polityki rozszerzenia Unii. Makroregion opiera się na konkretnych inicjatywach rozwojowych, które sprowadzają się do następujących elementów: tworzenie nowych miejsc pracy, rozwijanie takich

⁴⁴ *Il Consiglio adotta norme che istituiscono un meccanismo di risoluzione unico*, „Comunicato Stampa”, Segretariato del Consiglio dell’Unione Europea, ST 11814/14, PRESSE 397, Bruxelles, 14.07.2014; http://italia2014.eu/media/1381/com_stamp_a_14072014.pdf

⁴⁵ A. Missiroli, *Politica estera europea: oggi necessaria piu’ che mai*, „Commentary ISPI”, 12.01.2015, s. 1–2.

sektorów, jak środowisko, ochrona zasobów morskich, turystyka i kultura. Strategia UE Adriatycko-Jońska została przyjęta na Radzie europejskiej 24 października 2014 roku (oficjalne jej ogłoszenie nastąpiło w Brukseli 18 listopada 2014 roku, a inauguracyjną ją w terenie konferencja w Rimini odbyła się 7 grudnia tego samego roku). Makroregion Adriatycko-Joński obejmujący w sumie 8 krajów liczy razem ponad 70 milionów mieszkańców⁴⁶.

Włochom nie bez pewnych trudności i wahań ze strony niektórych państw członkowskich udało się zwrócić uwagę UE na politykę śródziemnomorską i związane z nią ściśle wyzwania imigracyjne⁴⁷. Zabiegi Rzymu przyniosły uznanie dla centralnej roli Morza Śródziemnego dla strategii UE i jej zaangażowanie w operację „Tryton” – zarządzanie przepływem imigrantów (w miejsce wygasłej włoskiej operacji „Mare Nostrum”)⁴⁸. Spory sukces polityczny i dyplomatyczny Włoch przekładał się także na przyjęcie włoskiej koncepcji ochrony granic morskich przez Unię Europejską oraz zaakceptowanie założenia mówiącego o tym, że granica do 30 mil morskich od wybrzeży włoskich jest granicą europejską⁴⁹.

Uznanie włoskich postulatów na forum UE to niewątpliwie efekt presji migracyjnej z basenu Morza Śródziemnego na kilka dużych państw UE, która dała o sobie znać w kontekście kryzysowej sytuacji w Afryce Północnej, zwłaszcza zaś w Libii, Egipcie oraz na Bliskim Wschodzie⁵⁰. Idea stałego wsparcia dla krajów śródziemnomorskich wydaje się tym bardziej racjonalna w obliczu oficjalnych danych. W ciągu całego 2014 roku do Włoch przybyło ok. 154 tys. imigrantów z Afryki Północnej⁵¹.

Doniosłym i długo planowanym wydarzeniem w czasie prezydencji włoskiej miał być szczyt ASEM w Mediolanie (16–17.10.2014 r.). Rząd włoski skoncentrował wokół niego bardzo dużo uwagi, licząc na wiele ważnych usta-

⁴⁶ A. Quarta, *Pioggia di milioni dall'Europa. Ecco la svolta per Emilia e Marche. Intervista al sottosegretario Sandro Gozi*, „Il Resto del Carlino”, 9.12.2014, s. 3.

⁴⁷ L. Mirachian, *Italia possibile promotrice della stabilizzazione in Medio Oriente*, „Affari Internazionali”, 06/07/2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2722#sthash.vgiKWwmx.dpuf>

⁴⁸ F. Caffio, *L'Europa fra Triton e Mare Nostrum*, „Affari Internazionali”, 11.11.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2865#sthash.2xAH21dt.dpuf>; G. Gaiani, *Mare nostrum: pro e contro della missione militare dell'Italia*, „Commentary ISPI”, 22 ottobre 2013, s. 1–3.

⁴⁹ F. Caffio, *Mare Nostrum davanti a una svolta*, „Affari Internazionali”, 16.09.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2807#sthash.uLUtjD78.dpuf>

⁵⁰ R. Aliboni, *Renzi a metà tra nazionalismo e Europa*, „Affari Internazionali”, 5.08.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2765#sthash.ThCkWgl6.dpuf>

⁵¹ A. Missiroli, *Politica estera europea...*, *op. cit.*, s. 1–2.

leń między UE a krajami Azji i Dalekiego Wschodu, a także doskonały element promocji EXPO 2015. W rzeczywistości jednak ustalenia tego szczytu zostały zdominowane medialnie i politycznie przez czterostronne spotkanie (w formule normandzkiej) między prezydentem Putinem i prezydentem Poroszenką, z udziałem przywódców Francji i Niemiec, podczas którego osiągnięto wstępne porozumienie w sprawie dostaw rosyjskiego gazu na Ukrainę.

Stosunki z Rosją pozostały w tle włoskiego przewodnictwa, przede wszystkim z uwagi na napiętą sytuację na wschodzie Ukrainy, faktyczną rosyjską agresję na ten kraj oraz strącenie pasażerskiego samolotu MH17 17 lipca 2014 roku. Włochy często podnosiły dotkliwe straty dla własnej gospodarki z powodu sankcji nałożonych przez UE na Moskwę, sankcji których Włosi nigdy otwarcie nie kontestowali, ale nie byli także ich wielkimi entuzjastami. Prezentując mięką postawę wobec Rosji, unikając własnych propozycji i akcentując ponoszone straty, Rzym szczególnie zaniepokoił się rosyjską decyzją o wstrzymaniu prac związanych z gazociągiem „South Stream”, co uderzało bezpośrednio we włoskie firmy i pośrednio włoskie interesy⁵². Rosja, zdaniem Włoch, powinna być traktowana, pomimo nałożonych na nią sankcji, jako strategiczny partner UE, z którym należało prowadzić stały dialog, wzmocniony o kwestie rozwoju demokracji, praw człowieka i wolności⁵³.

5.5. Kwestie klimatyczne i energetyczne, prawa człowieka oraz EXPO 2015

Kwestie klimatyczne i energetyczne w czasie włoskiej prezydencji zostały zdominowane przez dwa związane z sobą zagadnienia: Pakiet Klimat i Energia na 2030. Rada Europejska obradująca 23–24.10.2014 roku uzgodniła ważne cele: ograniczenie emisji dwutlenku węgla (40% w stosunku do stanu z 1990 r.), osiągnięcie pułapu 27% dla energii odnawialnych i poprawę efektywności energetycznej o 30%⁵⁴. Dzięki temu pozycja UE została wyraźnie

⁵² G. De Maio, *Sanzioni alla Russia, boomerang sul Made in Italy*, „Affari Internazionali”, 17.12.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2908#sthash.p2Gh4F5k.dpuf>

⁵³ S. Sannino, *Gli otto punti di forza del semestre italiano*, „Commentary ISPI”, 12 gennaio 2015, s. 1–2.

⁵⁴ N. Sartori, *L'Italia in campo per le politiche energetiche europee*, „Affari Internazionali”, 18.10.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2842#sthash.kD7Nch7m.dpuf>

wzmocniona, umożliwiając także osiągnięcie ogólnego porozumienia w Limie w grudniu 2014 roku⁵⁵.

W dziedzinie praw człowieka przewodnictwo Włoch przyniosło na pierwszy rzut oka niepozorne, ale jednak ważne rezultaty. Po pierwsze doszło do stworzenia baz ramowych do okresowego przeglądu wewnątrz UE stanu przestrzegania praw człowieka i mechanizmów funkcjonowania państwa prawa⁵⁶. Propozycja włoska w tej materii, złożona na Radzie ds. Ogólnych UE i uzgodniona ostatecznie w połowie grudnia 2014 roku, zakłada, że stworzony zostanie specjalny mechanizm umożliwiający periodyczne egzaminowanie i monitorowanie sprawy praw człowieka oraz debatowania nad nimi zarówno na poziomie instytucji Unii Europejskiej, jak i w państwach członkowskich (co najmniej raz w roku)⁵⁷.

Związana z powyższym kwestia postępu prac legislacyjnych w sektorze funkcjonowania gospodarki i sfery społecznej zakładała monitoring funkcjonowania Strategii Europa 2020, przed spodziewanym jej przeglądem i bardziej gruntowną rewizją w 2015 roku. Do tej grupy możemy zaliczyć także osiągnięte podczas prezydencji porozumienie państw członkowskich w sprawie organizmów modyfikowanych genetycznie (Ogm).

Przewodnictwo wpłynęło pozytywnie na jakość członkostwa Włoch w Unii Europejskiej. W trakcie semestru nastąpiło znaczące zredukowanie do 80. przypadków-procedur przekroczenia prawa europejskiego przez ten kraj, liczba, która od kilku lat systematycznie malała, ale wciąż plasowała Włochy w mało chlubnej czołówce państw najczęściej naruszających *acquis communautaire*. Należy także wspomnieć o umiejętnej i w gruncie rzeczy bardzo pro-europejskiej strategii promocji Expo 2015 w Mediolanie, co przejawiało się przede wszystkim w organizacji większości ważniejszych spotkań formalnych i nieformalnych prezydencji w stolicy Lombardii lub okolicach oraz dość spektakularnej decyzji umieszczenia specjalnego Pawilonu Unii Europejskiej w ramach stałej ekspozycji Expo 2015⁵⁸.

⁵⁵ M. Siddi, *Ue, poche ambizioni per il futuro dell'ambiente*, „Affari Internazionali”, 5.12.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2893#sthash.G0iqGDOh.dpuf>

⁵⁶ S. Gozi, *Crescita e diritti umani, i successi del Semestre UE*, „Corriere della Sera”, 21.12.2014, s. 3.

⁵⁷ A. Padoa-Schioppa, *Oltre il semestre, L'Europa che rimane da costruire*, „Commentary ISPI”, 12 gennaio 2015, s. 1–3.

⁵⁸ *Coltivare insieme il futuro dell'Europa per un mondo migliore. L'Unione Europea a Expo Milano 2015*, <http://Europa.eu/expo2015/it/>; *Perche' l'UE partecipa all'Expo?*, <http://Europa.eu/expo2015/it/ue-expo/>; *Sintesi dei risultati della Presidenza Italiana del Consiglio dell'Unione Europea 1 Luglio–31 Dicembre 2014*, Roma 2015, s. 5–13.

6. BILANS PRZEWODNICTWA WŁOCH W RADZIE UE: KRÓTKIE, POWIERZCHOWNE I MAŁO SKUTECZNE

Symbolicznym podsumowaniem włoskiego przewodnictwa w Radzie UE było przemówienie premiera Renziego wygłoszone na forum Parlamentu Europejskiego 13 stycznia 2015 roku, w którym podkreślił, że „Europa, w której dominowała strategia ograniczeń i rygoru była błędem” oraz „wiarę w inną Europę: bardziej elastycznej polityki europejskiej”⁵⁹. Podobnie, jak w dniu otwarcia prezydencji, tak w chwili jej zamknięcia szef włoskiego rządu przemawiał we właściwym sobie stylu: gładko, retorycznie, gestykulując, cytując Dantego, ale bez znaczących konkretów. Na dodatek przemawiał do znikomej liczby deputowanych, przy wyludnionej sali posiedzeń Parlamentu Europejskiego, co nie było dobrym znakiem. Zauważyli to zarówno rodziimi, jak i zagraniczni komentatorzy polityki europejskiej⁶⁰.

Włoskie przewodnictwo w UE przeszło w dużej mierze niezauważone, zdominowane przez wybory nowych władz Unii Europejskiej i związanych z tym mniej lub bardziej otwartych negocjacji. Brak właściwych i wiarygodnych interlokutorów na początku semestru przewodnictwa, po wyborach do Parlamentu Europejskiego, znacząco ograniczyło jego skuteczność w wielu dziedzinach.

Wydaje się także, iż ataki premiera Renziego na Komisję Europejską, w kontekście braku uznania dla pakietu włoskich ustaw stabilizacyjnych, były nie na miejscu, niegodne premiera kraju, który przewodniczy w Radzie UE. Sucha i dość stanowcza odpowiedź przewodniczącego unijnej egzekutywy Junckera świadczyła o braku akceptacji włoskich pretensji⁶¹.

Włochom nie udało się także wyrazić swojej obecności w kilku istotnych dziedzinach. Słabe okazały się rezultaty prezydencji dotyczące przejrzystości procedur unijnych i zarządzania procesami decyzyjnymi, pomimo szumnie brzmiących zapowiedzi. W polityce zagranicznej Rzym pozostał zakładnikiem prorosyjskiej postawy i tylko, z trudem maskując prawdziwe nastroje, dostosował się do woli większości UE w obliczu konfliktu we wschodniej Ukrainie.

⁵⁹ *Semestre UE, discorso chiusura Renzi: “Europa di vincoli e austerità” e’ errore*, „Il Fatto Quotidiano”, 13.01.2015.

⁶⁰ A. Gentili, *Semestre UE, Renzi tiene il suo discorso di chiusura. Ma i banchi sono deserti*, „Il Messaggero”, 13.01.2015; UE. Tajani: *intervento Renzi deludente, occasione persa*, „L’Huffington Post”, 13.01.2015.

⁶¹ G. Bonvicini, *Semestre breve, sfortunato e limitato*, „Affari Internazionali”, 26.12.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2916#sthash.IXiFQBQU.dpuf>

Niewątpliwą zasługą włoskiego przewodnictwa pozostanie odwaga i determinacja z jaką premier i rząd głosili konieczność bardziej elastycznego podejścia do rozwiązywania kryzysu w strefie Euru, bez dogmatyzmów i z przewagą strategii pro wzrostowej. W tym kontekście ważne stało się spotkanie w Mediolanie ws. zatrudnienia i zwalczania bezrobocia⁶². Nie bez znaczenia, choć tylko najbliższa przyszłość wyjawi prawdziwe skutki tego wyboru dla samych Włoch, był wybór F. Morgherini na wysokiego przedstawiciela UE ds. polityki zagranicznej i wiceprzewodniczącego Komisji Europejskiej⁶³.

BIBLIOGRAFIA

- Agostini M.V., *L'Italia e l'Europa*, [w:] L. Guazzane (red.), *L'Europa degli anni Novanta. I: La Geopolitica del cambiamento*, Milano 1991.
- Aliboni R., *Renzi a metà tra nazionalismo e Europa*, „Affari Internazionali”, 5.08.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2765#sthash.ThCkWgl6.dpuf>
- Altomonte C., *Un marchio italiano sulla governance economica europea*, „Commentary ISPI”, 1 luglio 2014.
- Audizione del ministro degli affari esteri Federica Morgherini sugli ultimi sviluppi di politica estera in relazione al semestre di presidenza italiana dell'Unione Europea*, Parlament Republiki Włoskiej, połączone Komisje 3. Izby Deputowanych i 3. Senatu, XVII kadencja, Sprawozdanie stenograficzne, posiedzenie nr 11, Rzym, 3.07.2014.
- Basile L., Olmastroni F., *Furore anti-tedesco in Italia*, „Affari Internazionali”. Rivista online di politica, strategia ed economia, 19.05.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2646#sthash.hGaJ068j.dpuf>
- Battaglia A., *Promemoria per Renzi in Europa*, „Affari Internazionali”, 12.06.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2691#sthash.UeIE6TeE.dpuf>
- Bini Smaghi L., *I dilemmi della flessibilità*, „Affari Internazionali”, 8.07.2014 <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2725#sthash.cb22TmY7.dpuf>

⁶² *Improving the functioning of the EU – Final Presidency Report from the Friends of Presidency Group*, Presidency of the Council of the European Union, Brussels, nr 16544/14, 9 December 2014

⁶³ S. Gozi, *I frutti del semestre di presidenza europea*, „Affari Internazionali”, 26.12.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2915#sthash.t2VdHODV.dpuf>

- Bonvicini G., *Semestre breve, sfortunato e limitato*, „Affari Internazionali”, 26.12.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2916#sthash.IXiFQBQU.dpuf>
- Bruni F., *L'Europa che serve all'Italia*, „Commentary ISPI”, 23 maggio 2014.
- Bruni F., *Tra austerità, solidarietà e crescita: compromesso (im)possibile*, „Commentary ISPI”, 12 gennaio 2015.
- Caffio F., *L'Europa fra Triton e Mare Nostrum*, „Affari Internazionali”, 11.11.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2865#sthash.2xAH21dt.dpuf>
- Caffio F., *Mare Nostrum davanti a una svolta*, „Affari Internazionali”, 16.09.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2807#sthash.uLUtjD78.dpuf>
- Calamia P., *Il Consiglio europeo di Milano (28–29 giugno 1985)*, „Rivista di Studi Politici Internazionali”, 2012, Vol. 79, nr 3.
- Calamia P., *La presidenza italiana del 1975*, „Rivista di Studi Politici Internazionali”, 2013, nr 80 (3).
- Coltivare insieme il futuro dell'Europa per un mondo migliore. L'Unione Europea a Expo Milano 2015*, <http://Europa.eu/expo2015/it/>
- Daniels P., *La presidenza italiana dell'Unione Europea*, [w:] R. D'Alimonte i D. Nelken (red.), *Politica in Italia. I fatti dell'anno e le interpretazioni*, Edizione 1997, Bologna 1997.
- De Maio G., *Sanzioni alla Russia, boomerang sul Made in Italy*, „Affari Internazionali”, 17.12.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2908#sthash.p2Gh4F5k.dpuf>
- De Michelis G., *La lunga ombra di Yalta. La specificità della politica italiana, conversazione con Francesco Kostner*, Venezia 2003.
- De Paolini O., *Moavero: „Con i fondi strutturali UE l'Italia potrà contare su 90 miliardi”*, *Messaggero*, 9.09.2013.
- Dinan D., *Ever Closer Union. An Introduction to European Integration*, 2-nd edition, Basingstoke 1999.
- Dini L., *La politica estera dell'Italia*, „Affari esteri”, nr 111, 1996.
- Disoccupazione al massimo storico: 13,6%. Per giovani ancora peggio, al 46%. I disoccupati nel primo trimestre dell'anno sfiorano i 3,5 milioni*, „ANSA News”, 3.06.2014, http://www.ansa.it/sito/notizie/flash/2014/06/03/disoccupazione-primi-3-mesi-2014-a-136-top-da-77_7a0ff045-801a-4311-a3af-9de56057303e.html
- Europa – un nuovo inizio. Programma della Presidenza Italiana del Consiglio dell'Unione Europea 1 luglio–31 dicembre 2014*, Roma 2014.

- Fauri F., *L'Italia e l'integrazione economica europea*, Bologna 2001.
- Fiscal compact più flessibile, al centro lavoro e crescita*, *Intervista del Sottosegretario Sandro Gozi*, „La Repubblica”, 17.08.2014.
- Formusiewicz R., *Czy prezydencja Włoch w Radzie UE może przynieść Europie kolejne „odrodzenie”?*, „Biuletyn PISM”, nr 92 (1204), 29 lipca 2014 r.
- Gaiani G., *Mare nostrum: pro e contro della missione militare dell'Italia*, „Commentary ISPI”, 22 ottobre 2013.
- Gentili A., *Semestre UE, Renzi tiene il suo discorso di chiusura. Ma i banchi sono deserti*, „Il Messaggero”, 13.01.2015.
- Giuliani M., *La politica europea*, Bologna 2006.
- Gozi S., *Crescita e diritti umani, i successi del Semestre UE*, „Corriere della Sera”, 21.12.2014.
- Gozi S., *I frutti del semestre di presidenza europea*, „Affari Internazionali”, 26.12.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2915#sthash.t2VdHODV.dpuf>
- Gozi S., *Le priorità della Presidenza italiana*, *Intervista al Sottosegretario Sandro Gozi*, „l'Agence Europe”, 10 July 2014.
- Gozi S., *Per il ruolo di Alto rappresentante c'è un solo nome*, „L'Unità”, 18.07.2014.
- Gramaglia G., *Flop delle nomine, Italia sulla difensiva*, „Affari Internazionali”, 17.07.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2739#sthash.Ao8Str91.dpuf>
- Gramaglia G., *Renzi vince, l'Europa chissà*, „Affari Internazionali”, 31.08.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2789#sthash.ANHu69ni.dpuf>
- Gramaglia G., *UE – Renzi chiede 1000 giorni, ma ne ha solo 180*, „Affari Internazionali”, 1.07.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2714#sthash.g5mL8qfI.dpuf>
- Gramaglia G., *Vincono Renzi, la Merkel e gli euro-scettici*, „Affari Internazionali”, 26.05.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2656#sthash.9FNSzCvV.dpuf>
- Gualdesi M.N., *Il cuore a Bruxelles, la mente a Roma. Storia della partecipazione italiana alla costruzione europea*, Pisa 2007.
- Gualtieri R., *L'Europa come vincolo esterno*, [w:] P. Craveri, A. Varsori (red.), *L'Italia nella costruzione europea. Un bilancio storico (1957–2007)*, Milano 2009.
- Il discorso integrale di Matteo Renzi al Parlamento Europeo*, „Internazionale”, 2.07.2014.

- Improving the functioning of the EU – Final Presidency Report from the Friends of Presidency Group, Presidency of the Council of the European Union, Brussels, nr 16544/14, 9 December 2014,
- L'Italia nella politica internazionale, anno IV: 1975–76*, Istituto Affari Internazionali, Roma 1977, s. 145–147.
- L'Italia nella politica internazionale, anno VII: 1978–79*, Istituto Affari Internazionali, Roma 1980, s. 150–170.
- F. Frattini, *La Presidenza italiana del Consiglio dell'Unione Europea: Considerazioni e bilancio*, „Quaderno del Centro Italiano sulla Conciliazione Internazionale”, nr. 47, 10.02.2004.
- Lach W., *Prezydencja Włoch w Radzie Unii Europejskiej*, „Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych” (dalej: PISM), nr 39 (143), 11 lipca 2003 r.
- Lay F., *L'iniziativa italo-tedesca per l'Unione Europea*, Padova 1983.
- Le future presidenze italiana, lettone e lussemburghese, Programma di 18 mesi del Consiglio (1 luglio 2014–31 dicembre 2015)*, Consiglio dell'Unione Europea, nr 10948/1/14, Polgen 97, Bruxelles, 17.06.2014.
- Martini F., Renzi: „Siamo pronti a guidare la Ue. L'Italia ha scelto la stabilità, governerà per quattro anni”, wywiad premiera dla dziennika „La Stampa”, 31.05.2014.
- Mastronardi F., *Storia dell'integrazione europea*, Napoli 2002.
- Il Consiglio adotta norme che istituiscono un meccanismo di risoluzione unico, “Comunicato Stampa”, Segretariato del Consiglio dell'Unione Europea, ST 11814/14, PRESSE 397, Bruxelles, 14.07.2014; http://italia2014.eu/media/1381/com_stamp_14072014.pdf
- Melani M., *Come difendere gli interessi dell'Italia in Europa*, „Affari Internazionali”, 28.07.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2754#sthash.0G1YnyVn.dpuf>
- Messori M., *Le riforme per l'Italia in Europa*, „Affari Internazionali”, 25.03.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2580#sthash.vZ8KZjXx.dpuf>
- Mirachian L., *Italia possibile promotrice della stabilizzazione in Medio Oriente*, „Affari Internazionali”, 06/07/2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2722#sthash.vgiKWwmx.dpuf>
- Missiroli A., *Politica estera europea: oggi necessaria piu' che mai*, „Commentary ISPI”, 12.01.2015.

- Nelli Feroci F., *Italia, un'occasione unica per tornare protagonista in Europa*, „Affari Internazionali”, 27.05.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2659#sthash.5luiD34Z.dpuf>
- Nuti L., *La sfida nucleare. La politica estera italiana e le armi atomiche, 1945–1991*, Bologna 2007.
- Olivi B., *L'Italia nella CEE degli anni '70: problemi e prospettive*, [w:] N. Ronzitti (red.), *La politica estera italiana, autonomia, interdipendenza e sicurezza*, Milano 1977.
- Oranges S., *L'accordo di Bruxelles è un successo va difeso facendo davvero le riforme*, *Intervista del Sottosegretario Sandro Gozi*, „Il Messaggero”, 1 luglio 2014.
- Padoa Schioppa T., *Europa, forza gentile*, Bologna 2001.
- Padoa-Schioppa A., *Oltre il semestre, L'Europa che rimane da costruire*, „Commentary ISPI”, 12 gennaio 2015.
- Perché l'UE partecipa all'Expo?, <http://Europa.eu/expo2015/it/ue-expo>
- Pirozzi N., *Se la politica estera europea parlasse italiano*, „Affari Internazionali”, 30.06.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2711#sthash.Y23gSoLt.dpuf>
- Quaglia L., *Italy's Presidency of the European Union: A Good „Business Manager”?*, „South European Society and Politics”, 2004, Vol. 9, nr 3.
- Quarta A., *Pioggia di milioni dall'Europa. Ecco la svolta per Emilia e Marche*, *intervista al Sottosegretario Gozi*, „Il Resto del Carlino”, 9.12.2014.
- Relazione del Presidente della XIV Commissione on. Michele Bordio sulla LII riunione della COSAC svolta a Roma dal 30 novembre al 2 dicembre 2014*, „Sommaro della XIV Commissione permanentne (Politiche dell'Unione Europea). Allegato”.
- Rizzo A., *L'Italia in Europa tra Maastricht a l'Africa*, Roma–Bari 1996.
- Roncone F., *Europa: il crimine è l'Italia che restituisce il 60 per cento dei fondi per l'occupazione*, *Intervista del Sottosegretario Sandro Gozi*, „Style Magazine – Corriere della Sera”, 18.08.2014.
- Sannino S., *Gli otto punti di forza del semestre italiano*, „Commentary ISPI”, 12 gennaio 2015.
- Sartori N., *L'Italia in campo per le politiche energetiche europee*, „Affari Internazionali”, 18.10.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2842#sthash.kD7Nch7m.dpuf>
- Semestre UE, discorso chiusura Renzi: „Europa di vincoli e austerità e' errore”*, „Il Fatto Quotidiano”, 13.01.2015.

Siddi M., *Ue, poche ambizioni per il futuro dell'ambiente*, „Affari Internazionali”, 5.12.2014, <http://www.affarinternazionali.it/articolo.asp?ID=2893#sthash.G0iqGDOh.dpuf>

Sintesi dei risultati della Presidenza Italiana del Consiglio dell'Unione Europea 1 Luglio–31 Dicembre 2014, Roma 2015.

Telo' M., *Semestre europeo di presidenza italiana: un nuovo link tra nord e sud Europa*, „Commentary Istituto Studi per la Politica Internazionale (ISPI)”, 1 luglio 2014.

UE. Tajani: intervento Renzi deludente, occasione persa, „L'Huffington Post”, 13.01.2015.

BLASKI I CIENIE PRZEWODNICTWA WŁOCH W RADZIE UNII EUROPEJSKIEJ W II POŁOWIE 2014 ROKU

Streszczenie

Od 1 lipca do 31 grudnia 2014 roku Włochy sprawowały, po raz siódmy w historii członkostwa we Wspólnotach Europejskich, przewodnictwo w Radzie Unii Europejskiej. Prezydencja przypadła na trudny okres w historii integracji: nieprzewidywanego kryzysu gospodarczego i finansowego strefy Euro, napięcia w stosunkach z Rosją z powodu sytuacji we wschodniej Ukrainie, zagrożenia płynącego z niestabilnej sytuacji w basenie Morza Śródziemnego oraz zmiany na najważniejszych stanowiskach w instytucjach UE po wyborach do Parlamentu Europejskiego. Główne priorytety prezydencji włoskiej, ujęte także w ramach „trojki” z Łotwą i Luksemburgiem, koncentrowały się na polityce pro wzrostowej w dziedzinie gospodarczej, dokończeniu budowy Unii Bankowej w sferze finansowej oraz aktywnej polityce zagranicznej, której głównymi elementami była solidarność w polityce śródziemnomorskiej (walka z nielegalną imigracją), akcentowanie strategicznych relacji z Rosją, odbudowa stosunków gospodarczych z krajami Azji i Pacyfiku oraz relacji gospodarczych ze Stanami Zjednoczonymi. Z uwagi na słabość wewnętrzną Włoch, która objawiała się niestabilną sytuacją polityczną i kryzysem gospodarczym, prezydencji udało się zrealizować tylko część zamierzeń. Było to przewodnictwo, które w dużej mierze przeszło niezauważone.

GOOD AND BAD SIDES OF THE ITALIAN PRESIDENCY OF THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION IN THE SECOND HALF OF 2014

Summary

From 1 July to 31 December 2014, Italy held the Presidency of the Council of the European Union for the seventh time in the history of the European Communities. The Presidency took place in a very difficult period in the history of integration: the economic and financial crisis of the Eurozone was not overcome, there were tensions in the relations with Russia in connection with the situation in the east of Ukraine, there was a threat resulting from the unstable situation in the Mediterranean and there were changes in the most important posts of the European institutions after the elections to the European Parliament. The main priorities of the Italian Presidency, also adopted by the presidency trio with Latvia and Luxemburg, focused on the pro-growth policy in economy, completion of the development of the banking union in the financial area and active foreign policy, the main elements of which was solidarity in the Mediterranean policy (combating illegal immigration), emphasising strategic relations with Russia, reviving economic relations with the countries of Asia and the Pacific and economic relations with the United States. Due to Italy's internal weakness reflected in unstable political situation and economic crisis, the Presidency managed to implement only some of the plans. It was the Presidency that mostly passed unnoticed.

СВЕТ И ТЕНИ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВА ИТАЛИИ В СОВЕТЕ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ 2014 ГОДА

Резюме

В период с 1 июля по 31 декабря 2014 года Италия осуществляла в седьмой раз за всю историю членства в Европейских Сообществах председательство в Совете Европейского союза. Председательство совпало с трудным периодом в истории интеграции: непреодолимого экономического и финансового кризиса еврозоны, напряжённых отношений с Россией из-за ситуации в Восточной Украине, угрозы, возникшей в связи с нестабильной ситуацией в бассейне Средиземного моря, а также изменений на важнейших постах

в учреждениях ЕС после выборов в Европейский парламент. Основные приоритеты итальянского председательства, истолковываемые также в рамках «триумвирата» с Латвией и Люксембургом, были сконцентрированы на политике про-роста в области экономики, завершении строительства Банковского союза в сфере финансов, а также активной внешней политике, главными элементами которой были солидарность в средиземноморском вопросе (борьба с нелегальной иммиграцией), акцентирование на стратегические отношения с Россией, восстановление экономических отношений со странами Азии и Тихоокеанского побережья, а также экономических связей с Соединёнными Штатами. Принимая во внимание внутреннюю слабость Италии, которая проявлялась в нестабильной политической ситуации и экономическом кризисе, во время её председательства удалось осуществить только часть запланированного. Можно, таким образом, говорить в данном случае о председательстве, которое в большой степени прошло незамеченным.